

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja

Projekt MZOŠ-a broj 0100999

Uvođenje državne mature u hrvatski školski sustav

Završno izvješće

Priredio: dr. sc. Petar Bezinović, voditelj projekta

Rujan, 2007.

Sadržaj

1.	Sažetak	2
2.	Uvodne napomene.....	2
3.	Postignuća u sklopu rada na projektu	3
4.	Državna matura, nacionalni ispiti i samovrednovanje škola.....	4
4.1.	Državna matura – smisao i značenje	4
4.1.1.	Državna matura u gimnazijskim programima	4
4.1.2.	Državna matura u strukovnim i umjetničkim školama	5
4.2.	Nacionalni ispiti – vrednovanje za učenje	5
4.3.	Samovrednovanje škola.....	6
5.	Metodološki pristup definiranju poželjnih rezultata učenja i izradi ispitnih specifikacija - Ishodima učenja usmjereno obrazovanje	7
6.	Organizacija sustava vrednovanja u obrazovanju – komunikacija među dionicima.....	8
6.1.	Uloga Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa – upravljanje sustavom	8
6.2.	Uloga Vijeća MZOŠ-a za državnu maturu – savjetodavna i kontrolna uloga	9
6.3.	Uloga Vijeća za nacionalni kurikulum – definiranje standarda i kvalifikacija	9
6.4.	Uloga Agencije za odgoj i obrazovanje – unapređivanje učenja i poučavanja.....	10
6.5.	Uloga Agencije za strukovno obrazovanje – definiranje izlaznih kompetencija i kvalifikacija u strukovnom i umjetničkom obrazovanju.....	10
6.6.	Uloga predmetnih/područnih stručnih skupina – razrada i razvoj ispita	10
6.7.	Uloga Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja – priprema i provedba ispita	11
6.8.	Uloga škola – provedba ispita u školama i samovrednovanje	11
7.	Razvoj sustava u budućnosti	12
8.	Reference.....	12

1. Sažetak

Dokument sadrži rezultate rada na istraživačko-razvojnom projektu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa broj 0100999, „Uvođenje državne mature u hrvatski školski sustav“.

Rad na projektu je započeo 1. rujna 2004. godine. Projekt je proveden u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa – Upravom za srednje školstvo, Vijećem Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa za uvođenje državne mature u hrvatski školski sustav i Nacionalnim centrom za vanjsko vrednovanje obrazovanja.

Prvenstveni cilj projekta bio je ustroj održivog sustava i razrada provedivih mehanizama za vrednovanje, osiguravanje i unapređivanje kvalitete obrazovanja u hrvatskim školama.

Iako je primarni cilj projekta bio istražiti uvjete i operativno pripremiti uvođenje državne mature, u sklopu projekta razrađena su i razvijena još dva komplementarna mehanizma za unapređivanje kvalitete obrazovanja: nacionalni ispiti i samovrednovanje škola temeljeno na rezultatima nacionalnih ispita.

Izvješće sadrži:

- sažeti prikaz postignuća rada na projektu;
- glavne značajke triju komplementarnih mehanizama za unapređivanje kvalitete obrazovanja: državne mature, nacionalnih ispita i samovrednovanja škola;
- prikaz novog metodološkog pristupa definiranju poželjnih rezultata učenja i izradi ispitnih specifikacija;
- specifikaciju uloga i nadležnosti dionika i radnih tijela;
- prijedlog planova za daljnji razvoj sustava.

2. Uvodne napomene

Valjano vrednovanje obrazovanja temelj je razvoja kvalitetnog obrazovanja. Vrednovanje u obrazovanju ima svoju sumativnu i formativnu vrijednost, omogućuje uvid u stanje sustava te planiranje razvoja temeljenog na uočavanju realnih razvojnih potreba sustava.

U okruženju nužnosti razvoja i integriranja kvalitetnog sustava vrednovanja u sustav obrazovanja, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH pokrenulo je 2004. godine znanstveno-razvojni projekt „Uvođenje državne mature u hrvatski školski sustav“.

U sklopu projekta su provedene sustavne empirijske analize razvojnih potreba hrvatskog srednjoškolskog obrazovanjaⁱ, provedene su komparativne analize svjetskih pristupa vrednovanju obrazovanja, obavljene su konzultacije sa stranim ekspertima, uvaženi su relevantni dokumenti Europske unijeⁱⁱ, predložene su strateške smjernice i konkretni programi za razvoj trajnog sustava vanjskog i unutarnjeg vrednovanja obrazovanja.

Projekt je procijenjen kao važna komponenta razvoja hrvatskog školskog sustava te je predstavljen i raspravljen i u sklopu pristupnih pregovora s EU u Poglavlju 26 – Obrazovanje i kultura (Bruxelles, studeni 2005.).

3. Postignuća u sklopu rada na projektu

- Predložene su strateške smjernice i pojamovni okvir za uvođenje državne mature, nacionalnih ispita i samovrednovanja škola u hrvatski školski sustavⁱⁱⁱ.
- Predložene su osnove za izradu Zakona o Nacionalnom centru za vanjsko vrednovanje obrazovanja (NN 121/04).
- Predloženo je i formirano je Vijeće Ministarstva za uvođenje državne mature u hrvatski školski sustav (ožujak, 2005.).
- Pokrenut je rad stručnih radnih skupina na razvoju ispitnih specifikacija i ispitnog instrumentarija za nacionalne ispite i državnu maturu (svibanj, 2005). Metodološku i administrativnu podršku radne skupine su dobile od voditelja, suradnika i znanstvenih novaka uključenih u projektni tim.
- Predložene su i prihvaćene izmjene i dopune Zakona o srednjem školstvu (NN 81/05) kojima se zakonski definira (1) uvođenje državne mature u četverogodišnje srednje škole, (2) obveza škola da sudjeluju u nacionalnim ispitima i (3) obveza korištenja rezultata nacionalnih ispita i ostalih indikatora kvalitete za samovrednovanje i unapređivanje rada škole (lipanj, 2005.).
- Izvršene su pripreme za provedbu prvih nacionalnih ispita u Hrvatskoj - pripremljen je konceptualni okvir, upute i protokoli (rujan, 2005. – svibanj, 2006.).
- Izrađen je Metodološki priručnik za predmetne radne skupine^{iv} kojim se određuje konceptualni pristup i metodologija izrade ispitnih kataloga, ispitnih zadataka i testova.
- U sklopu priprema za prve nacionalne ispite obavljen je velik broj sastanaka i seminara s ravnateljima škola, ispitnim koordinatorima, aktivnima nastavnika na kojima su detaljno upoznati sa smislom, značenjem i tehničkom provedbom nacionalnih ispita (rujan, 2005. – travanj, 2006.).
- Voditelj projekta je obavljao funkciju privremenog ravnatelja Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja, izradio privremeni Statut i registrirao ustanovu.
- Ustrojen je Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (rujan, 2005.) koji je nastavio koristiti metodološke temelje pristupa vanjskom i unutarnjem vrednovanju koji su razvijeni u sklopu projekta.
- Uspješno su provedeni prvi nacionalni ispiti iz hrvatskog jezika, matematike i stranih jezika, kao i talijanskog kao materinskog jezika na cijeloj populaciji učenika prvih razreda gimnazijskih programa (svibanj, 2006.).
- Nakon nacionalnih ispita provedena je njihova evaluacija popratnim upitnicima za učenike, predmetne nastavnike i ispitne koordinate.
- Započeo je proces samovrednovanja škola temeljen na rezultatima nacionalnih ispita (listopad, 2006.). U tu je svrhu u sklopu projekta izrađen Priručnik za samovrednovanje škola^v.
- Razrađen je pristup korištenja rezultata državne mature umjesto postojećih selekcijskih postupaka za upise u ustanove visokog obrazovanja. Pristup i predloženi akcijski plan su prihvaćeni od Rektorskog zbora (20. studeni 2007.)^{vi}.

Rezultati ostvareni u sklopu projekta i nastavak rada u sklopu Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja predstavljaju solidnu osnovu za razvoj trajnog sustava vanjskog i unutrašnjeg vrednovanja obrazovanja.

4. Državna matura, nacionalni ispiti i samovrednovanje škola

4.1. Državna matura – smisao i značenje

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem školstvu (NN 81/05), srednjoškolsko obrazovanje učenika gimnazija i četverogodišnjih strukovnih i umjetničkih škola završava se polaganjem državne mature.

Državna matura je standardizirani, vanjski vrednovan završni ispit četverogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja.

Prvenstveni cilj državne mature je provjera i vrednovanje dostignutih znanja i vještina učenika stečenih obrazovanjem prema važećim srednjoškolskim nastavnim planovima i programima.

Državna matura je zajednički naziv za sve standardizirane oblike završnih ispita četverogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja koji su temeljeni na dogovorenim nacionalnim standardima, a koje provodi Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja u suradnji sa školama.

Sadržaji koji se ispituju ovise o ciljevima obrazovanja u pojedinim obrazovnim programima i o definiranim znanjima i vještinama koje učenik na kraju školovanja mora posjedovati.

Uvjeti, način i postupci polaganja državne mature propisuju se Pravilnikom o polaganju državne mature.

Za valjanost svjedodžbi i certifikata izdanih na temelju rezultata državne mature jamči država.

Uvođenjem državne mature ostvaruju se i dodatni važni ciljevi u sustavu srednjoškolskog obrazovanja:

Postavljaju se jasni standardi ishoda učenja - izlaznih kompetencija učenika, čime se daje značajan doprinos razvoju novog srednjoškolskog kurikulumu;

Osiguravaju se valjaniji, pouzdaniji i objektivniji ispitni postupci koji su potpuno zaštićeni i koji se provode u isto vrijeme i pod standardiziranim uvjetima za sve pristupnike;

Jamči se prepoznatljivost kvalifikacija na domaćem i europskom tržištu rada – točno se zna što koja svjedodžba znači, tj. koja su znanja i vještine ispitane i kako su vrednovane;

Kod učenika se potiče usvajanje vrijednosnog stava da se samo učenjem, osobnim zalaganjem i savjesnim radom može ostvariti uspjeh u školovanju i u životu.

Država preuzima veću odgovornost za kvalitetu javnog obrazovanja;

Učenici i nastavnici preuzimaju veću odgovornost za učenje i poučavanje;

Omogućuje se da se rezultati ostvareni na državnoj maturi koriste kao valjana zamjena za postojeće selekcijske postupke za upis u visoko obrazovanje.

4.1.1. Državna matura u gimnazijskim programima

Učenici gimnazijskih programa prvi će puta polagati državnu maturu u školskoj godini 2008./09. u skladu s odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem školstvu (NN 81/05).

Državna matura za učenike gimnazija je državni ispit kojim se stječe srednja školska sprema, odnosno svjedodžba o završenom gimnazijskom obrazovanju.

Na državnoj maturi se provjerava razvijenost znanja i vještina važnih za uspješan nastavak obrazovanja u visokoškolskom sustavu.

Izlazna znanja i vještine koje se provjeravaju moraju biti usklađena s odlukama nadležnog kurikularnog tijela – Vijeća za nacionalni kurikulum.

Ispitni katalozi za polaganje svih ispita na državnoj maturi 2008./09. moraju biti objavljeni do 1. rujna 2008. godine.

4.1.2. Državna matura u strukovnim i umjetničkim školama

Uvođenje državne mature u strukovne srednje škole je prioritet zbog važnosti podizanja kvalitete samog strukovnog obrazovanja, ali i nužnosti uključivanja Hrvatske u procese europske suradnje u području strukovnog obrazovanja. Hrvatska je potpisnica komunikacije iz Maastrichta^{vii} a time i Kopenhagenske deklaracije^{viii} kojim se priključuje zalaganjima za jačanje suradnje u području strukovnog obrazovanja u Europi.

Državnom se maturom u strukovnim školama osigurava transparentnost, prenosivost i priznavanje naših strukovnih kompetencija i kvalifikacija na europskom tržištu rada. Naše srednjoškolske svjedodžbe trebaju postati prepoznatljivi i usporedivi dokumenti u Hrvatskoj i u svijetu.

Učenici strukovnih i umjetničkih škola će prvi puta polagati državnu maturu u školskoj godini 2009./10. u skladu s odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem školstvu (NN 81/05).

Državna matura za učenike strukovnih i umjetničkih škola je državni ispit kojim se stječe srednja stručna sprema, odnosno svjedodžba o završenom strukovnom ili umjetničkom obrazovanju.

Položenom državnom (strukovnom) maturom pristupnici dokazuju da su dosegli nacionalne standarde znanja i vještina koje se očekuju od polaznika strukovnih i umjetničkih programa.

Državnom se maturom u strukovnom dijelu provjeravaju specifična znanja i vještine koje ključno određuju pojedinu struku, tj. specifična znanja i vještine važne za efikasnu prilagodbu tržištu rada.

Učenicima strukovnih škola koji žele nastaviti obrazovanje na visokoškolskim ustanovama, omogućuje se i provjera znanja i vještina iz predmeta/područja izvan važećih nastavnih planova i programa koje su pohađali ukoliko je to važno za nastavak visokoškolskog obrazovanja.

Ispitne kataloge za pojedina područja učenja i različite programe izrađuju sektorske stručne radne skupine.

Izlazna znanja i vještine koje se provjeravaju u različitim programima moraju biti usklađene s odlukama nadležnog kurikularnog tijela – Vijeća za nacionalni kurikulum.

Ispitni katalozi za polaganje svih ispita na državnoj maturi 2009./10. moraju biti objavljeni do 31. prosinca 2008. godine.

4.2. Nacionalni ispiti – vrednovanje za učenje

U skladu s odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem školstvu (NN 81/05, Članak 70.) škole su obvezne sudjelovati u nacionalnim ispitima koje provodi Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.

Nacionalni ispiti su standardizirani ispiti iz različitih područja učenja koji se periodično organiziraju s ciljem praćenja učinkovitosti rada škola.

Nacionalnim se ispitima provjeravaju ishodi učenja na različitim razinama obrazovanja. Imaju dijagnostičku svrhu i primjenjuju se radi formativnog vrednovanja učenja i poučavanja.

Nacionalnim se ispitima može se provjeravati i razvijenost važnih kompetencija koje nisu zastupljene u propisanim nastavnim programima škola.

Osiguravaju podatke za različite vrste usporedba (među programima, regijama, školama i sl.).

Rezultati nacionalnih ispita omogućuju informiranje javnosti o razini postignuća učenika.

Na razini škola nacionalnim se ispitima prikupljaju podaci koji omogućavaju uočavanje mogućnosti unapređivanja kvalitete učenja i poučavanja. Škole ih moraju koristiti za samoanalizu, samovrednovanje i unapređivanje vlastitog rada (prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o srednjem školstvu, NN 81/05, Članak 71.).

Nacionalni ispiti pomažu pripremanju škola, nastavnika i učenika za državnu maturu.

Služe za postavljanje ispitnih standarda, normi i kriterija te za razvoj ispitnog instrumentarija.

Uz testove postignuća na nacionalnim se ispitima mogu primjenjivati i upitnici kojima se mogu objasniti mogući korelati uspjeha i neuspjeha učenika, poput sociodemografskih upitnika, upitnika za ispitivanje angažmana učenika, zastupljenosti poželjnih metoda učenja i poučavanja, poticanja samoregulirajućeg učenja, odnosno vještina učenja kod učenika, odnosa nastavnika i učenika i drugih.

Nacionalnim se ispitima prikupljaju podaci o uspješnosti učenika koji pružaju empirijsku podlogu promišljenoj razvojnoj politici u obrazovanju i daljnjem unapređivanju sustava. Rezultati nacionalnih ispita i spoznaje stečene dodatnim istraživanjima i analizama informiraju kreatore obrazovne politike o odnosima između postignuća učenika i uvjeta učenja i poučavanja u školama te pružaju valjane smjernice za kvalitetne intervencije i izmjene programa.

Ispitni katalozi za polaganje nacionalnih ispita moraju biti objavljeni najmanje 90 dana prije polaganja ispita.

Uvjeti, načini i postupci provođenja nacionalnih ispita reguliraju se uputama o provođenju nacionalnih ispita.

Odluke o strukturi i terminima provođenja nacionalnih ispita donosi Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH na prijedlog Vijeća MZOŠ-a za državnu maturu i uz suglasnost Vijeća za nacionalni kurikulum u svezi sadržaja koji se ispituju.

Nacionalni se ispiti provode na reprezentativnim uzorcima učenika i škola. Određivanje uzoraka na kojima provode ispiti, kao i pripremu i provedbu ispita vrši Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.

Informaciju o provođenju ispita škole dobivaju najmanje 30 dana prije primjene ispitnog materijala u školi.

4.3. Samovrednovanje škola

Samovrednovanje je proces trajnog praćenja, analiziranja i procjenjivanja uspješnosti vlastitog rada i djelovanja škola. Temelji se na provjeravanju usklađenosti rada škole s indikatorima kvalitete odgoja i obrazovanja i standardima postignuća učenika^{ix}.

Samovrednovanjem škole moraju dokazati da imaju jasan uvid u to koliko dobro ostvaruju svoju svrhu i moraju biti sposobne odgovoriti na dva ključna pitanja: „Koliko je dobra naša škola?“ i „Kako možemo biti još bolji?“.

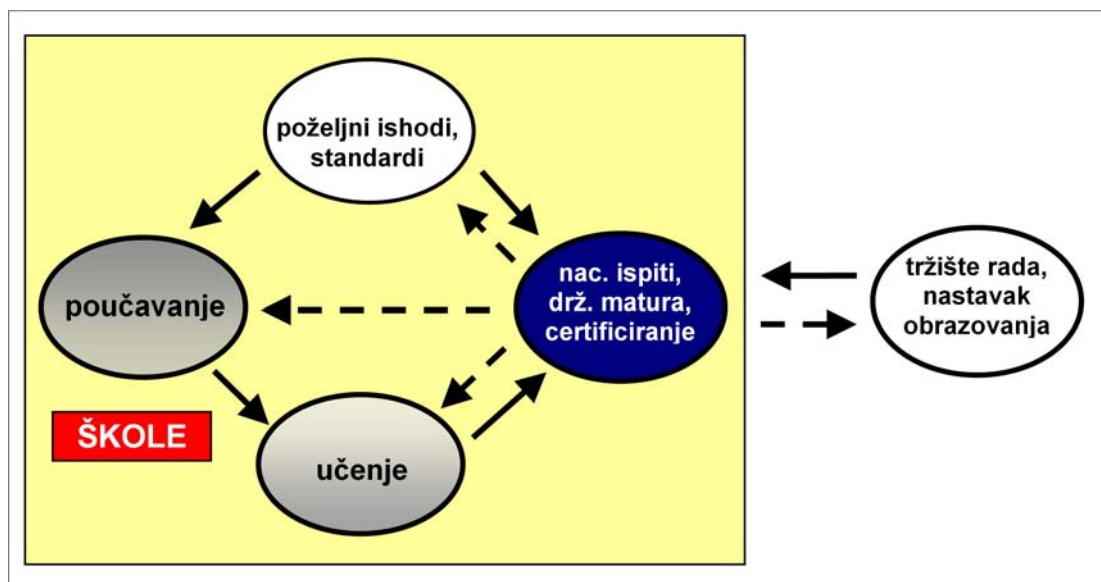
Vezano uz državnu maturu i nacionalne ispite, škole su obvezne analizirati i interpretirati rezultate svojih učenika te planirati i primjenjivati metode i postupke kojima će utjecati na poboljšanje rezultata u budućnosti. Škole su dužne preuzeti odgovornost za napredovanje svojih učenika.

U procesu samovrednovanja podršku školama pružaju za to ovlaštene ustanove, koje su nadležne za razvoj instrumentarija, organizaciju i koordiniranje mreže vanjskih pomagača („kritičkih prijatelja škola“) te analizu i vrednovanje školskih razvojnih planova.

Uvjeti, načini i postupci provođenja samovrednovanja škola reguliraju se Pravilnikom o samovrednovanju škola.

5. Metodološki pristup definiranju poželjnih rezultata učenja i izradi ispitnih specifikacija - Ishodima učenja usmjereno obrazovanje

Predložena metodologija uvažava novije teorijske i praktične dosege u razvoju edukacijskih i psihologijskih mjerenja te razvoju kurikuluma. Polazi se od pristupa definiranog u sklopu Ishodima usmjerenog obrazovanja (*Outcomes Based Education*) prema kojemu se učenje i poučavanje svrhovito kreiraju radi što djelotvornijeg i učinkovitijeg ostvarivanja poželjnih ishoda učenja. Pristup i posebno položaj vrednovanja u sklopu pristupa je pojednostavljeno prikazan na priloženoj slici.

Polazište za razvoj sustava vrednovanja su jasno definirani ishodi obrazovanja u terminima ponašanja učenika. Ovi ishodi jasno određuju što učenik na kraju srednjoškolskog obrazovanja (u slučaju državne mature) mora znati, razumjeti i moći učiniti. Ishodi moraju biti usklađeni s važećim nastavnim programima i moraju biti definirani u terminima različitih razina znanja i kognitivnih procesa.

U svim područjima učenja učenici moraju (1) pokazati znanja temeljena na pamćenju i prepoznavanju informacija; (2) dokazati razumijevanje ideja i pojmova; (3) iskazati sposobnost primjene znanja korištenjem informacija u različitim situacijama; (4) analizirati informacije, istraživati njihove odnose s ciljem boljeg razumijevanja; (5) kritički promišljati, vrednovati informacije, procjenjivati njihovu relevantnost i istinitost; (6) kreirati, generirati nove ideje, rješenja, načine razmatranja i objašnjavanja.

Jasno definirani ishodi iskazani u terminima ponašanja učenika omogućuju lakše definiranje zadataka kojima se oni provjeravaju.

Pripremljen je Metodološki priručnik^x za stručne radne skupine kojim je objašnjen konceptualni pristup, klasifikacija znanja i kognitivnih procesa (revidirana Bloomova taksonomija), opisano je značenje i struktura predmetnog ispitnog kataloga, tablica specifikacije testa te su date preporuke za izradu zadataka za nacionalne ispite i državnu maturu.

6. Organizacija sustava vrednovanja u obrazovanju – komunikacija među dionicima

Uvođenje državne mature je složeni projekt čiji uspjeh prije svega ovisi o koordinaciji aktivnosti između važnih dionika. Kvaliteta komunikacije među dionicima određuje kvalitetu funkcioniranja sustava.

Uloge dionika u sustavu vrednovanja u obrazovanju prikazane su na priloženoj slici.

6.1. Uloga Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa – upravljanje sustavom

- Upravljanje projektom, donošenje strateških i ostalih ključnih odluka i rješenja.
- Osiguravanje nužnih preduvjeta za djelotvorno odvijanje dogovorenih procesa (financiranje, koordiniranje aktivnosti i sl.).

6.2. Uloga Vijeća MZOŠ-a za državnu maturu – savjetodavna i kontrolna uloga

- Vijeće za državnu maturu se bavi stručnim pitanjima vezanim uz pripreme za državnu maturu i prati njenu provedbu. Ono je savjetodavno tijelo Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa i Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
- Predlaže strateške pravce razvoja sustava vanjskog vrednovanja u obrazovanju na temelju empirijskih podataka i analiza razvojnih potreba hrvatskog obrazovanja;
- Predlaže datume polaganja nacionalnih ispita, državne mature i ostalih vanjskih završnih ispita.
- Analizira i prati provedbu projekata vanjskog vrednovanja (državna matura, nacionalni ispiti itd.).
- Provodi nadzor nad pripremanjima i provođenjem ispita u sklopu vanjskog vrednovanja.
- Imenuje predmetne/područne stručne skupine na prijedlog NCVVO-a;
- Donosi odluke o vremenu trajanja i datumima ispita iz pojedinih predmeta/područja prema prijedlogu NCVVO-a;
- Prihvaća opće ispitne kataloge za državnu maturu u gimnazijskim, strukovnim i umjetničkim programima;
- Određuje stupanj tajnosti podataka i ispitnih materijala te način i postupak čuvanja podataka i ispitnih materijala koji su označeni kao ispitna tajna;
- Raspravlja i prihvaća godišnja izvješća NCVVO-a o provedbi državne mature i ostvarenim rezultatima;
- Ocjenjuje kvalitetu provedenih postupaka na temelju godišnjih izvješća i drugih pokazatelja;
- Raspravlja i odlučuje o prigovorima pristupnika na ocjene i postupke provođenja ispita;
- Obavlja ostale poslove koji su u funkciji razvoja sustava vanjskog vrednovanja u Hrvatskoj.

6.3. Uloga Vijeća za nacionalni kurikulum – definiranje standarda i kvalifikacija

- Nadležno za razvoj i moderniziranje kurikulumu, vrednovanja u obrazovanju kao sastavnice kurikulumu, vanjske ispite i kvalifikacije u gimnazijama, strukovnim i umjetničkim školama.
- U skladu s razvojem kurikulumu određuje poželjne ishode učenja (izlazne kompetencije) koje se trebaju provjeravati na državnoj maturi u gimnazijama, strukovnim i umjetničkim školama.
- Donosi odluke o usklađenosti predmetnih/područnih kataloga s važećim nastavnim programima;
- Donosi odluke o minimalnim standardima znanja i vještina na prijedlog predmetnih/područnih stručnih skupina;
- Predlaže akademske kvalifikacije temeljene na vanjskim ispitima (državna matura, vanjski završni ispiti u strukovnom obrazovanju, itd.) sukladno Nacionalnom kvalifikacijskom okviru (u izradi) i obrazovnim standardima u zemljama Europske unije.
- Prati i podržava rad stručnih skupina koje izrađuju ispitne kataloge.
- Imenuje recenzente predmetnih/područnih ispitnih kataloga za državnu maturu.
- Donosi odluke o usklađenosti predmetnih/područnih kataloga s važećim nastavnim programima;
- Odobrava predmetne/područne ispitne kataloge za državnu maturu u gimnazijskim, strukovnim i umjetničkim programima.

6.4. Uloga Agencije za odgoj i obrazovanje – unapređivanje učenja i poučavanja

- Suraduje u razvoju i moderniziranju kurikuluma, razvoju vanjskog vrednovanja i sustava ispita u gimnazijskim i u zajedničkim programskim sadržajima.
- Suraduje sa stručnim radnim skupinama koje izrađuju ispitne kataloge.
- Koristi rezultate nacionalnih ispita i državne mature za fokusirano djelovanje – pomaganje nastavnicima u razvoju učinkovitijih metoda poučavanja i ostvarivanju poželjnih ishoda obrazovanja - obrazovnih standarda.

6.5. Uloga Agencije za strukovno obrazovanje – definiranje izlaznih kompetencija i kvalifikacija u strukovnom i umjetničkom obrazovanju

- Suraduje u razvoju i moderniziranju kurikuluma, vrednovanja u obrazovanju, u definiranju strukovnih kompetencija i kvalifikacija u strukovnim i umjetničkim programima.
- Suraduje u definiranju akademskih kvalifikacija temeljenih na vanjskim i ostalim standardiziranim ispitima (državna matura u strukovnim školama, vanjski završni ispiti u strukovnom obrazovanju, itd.) sukladno Nacionalnom kvalifikacijskom okviru (u izradi) i obrazovnim standardima u zemljama Europske unije.
- Suraduje i savjetuje stručne radne skupina koje izrađuju ispitne kataloge za strukovne programe.
- Suraduje pri recenziranju i odobravanju ispitnih kataloga i testova za nacionalne ispite i državnu maturu.
- Suraduje pri predlaganju stručnih radnih skupina za strukovna područja učenja.
- Koristi rezultate nacionalnih ispita i državne mature za fokusirano djelovanje – pomaganje školama i nastavnicima u razvoju učinkovitijih metoda poučavanja i ostvarivanju poželjnih ishoda obrazovanja - obrazovnih standarda u strukovnom i umjetničkom obrazovanju.

6.6. Uloga predmetnih/područnih stručnih skupina – razrada i razvoj ispita

Predmetne/područne stručne skupine imaju sljedeće zadaće:

- Izrađuju predmetne/područne ispitne kataloge;
- Izrađuju zadatke i pripremaju ispitne materijale za predmete/područja u svojoj nadležnosti;
- Suraduju sa stručnom službom NCVVO -a u određivanju postupaka bodovanja i ocjenjivanja;
- Predlažu minimalne standarde znanja i vještina te razine uspješnosti;
- Suraduju pri uvježbavanju ispitnih ocjenjivača;
- Između sebe predlažu glavnog ocjenjivača za svoj predmet/područje na državnoj maturi;
- Sudjeluju u izradi izvješća o rezultatima ispita i daju preporuke za unaprjeđivanje kvalitete ispita i efikasnije učenje;
- Obavljaju i ostale poslove koji su u funkciji razvoja vanjskog vrednovanja u predmetnom području.

6.7. Uloga Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja – priprema i provedba ispita

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja djeluje kao javna, nezavisna ustanova koja osigurava ekspertnost u pripremi, organizaciji i provođenju ispita u skladu s odredbama Zakona o Nacionalnom centru za vanjsko vrednovanje obrazovanja, Statuta Centra i Pravilnika o polaganju državne mature.

- Organizira i provodi državnu maturu, nacionalne ispite i sve ostale ispite temeljene na nacionalnim standardima.
- Jamči regularnost i zaštitu svih postupaka i podataka.
- Tijesno surađuje sa stručnim skupinama za izradu ispitnih kataloga i razvoj ispita (vanjske suradnike Centra) i Vijećem za nacionalni kurikulum.
- Usklađuje rad stručnih radnih skupina iz srodnih predmeta i područja učenja.
- Organizira edukaciju za vanjske suradnike Centra u procesu pripreme i provođenja ispita (stručne radne skupine, ispitivači, vanjski ocjenjivači, autori ispitnih zadataka, itd.).
- Planira metodologiju i postupke provođenja ispita i vanjskog vrednovanja u obrazovanju.
- Izrađuje banke zadataka, konstruira testove i ostale ispitne materijale.
- Provođa predtestiranja zadataka i psihometrijske analize.
- Publicira ispitne kataloge.
- Izrađuje i publicira radne materijale i priručnike za pripremanje ispita.
- Izdaje potvrde i svjedodžbe o položenim ispitima.
- Analizira, statistički obrađuje i objavljuje rezultate ispita i vanjskog vrednovanja obrazovanja.
- Provođa evaluacijske analize i daje prijedloge Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa za unapređivanje kvalitete obrazovanja.
- Pomaže školama u samovrednovanju i razvoju temeljenom na rezultatima standardiziranih ispita.
- Organizira seminare za nastavnike u području edukacijskih procjena, ocjenjivanja i vrednovanja napredovanja učenika.
- Obavlja druge poslove u svezi s provođenjem nacionalnih ispita i vanjskog vrednovanja u obrazovanju.

6.8. Uloga škola – provedba ispita u školama i samovrednovanje

- Suraduju s Nacionalnim centrom za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
- Delegiraju školskog ispitnog koordinatora odgovornog za organizaciju i provedbu ispita u školi.
- Organiziraju i provode nacionalne ispite i državnu maturu u školama prema propisima i uputama.
- Odgovaraju za regularnost provedbe ispita u skladu s „Pravilnikom o zaštiti tajnosti u pripremi i provedbi državne mature i nacionalnih ispita“.
- Provođa samoanalize, samovrednovanja i razvijaju postupke za unapređenje rada na temelju rezultata vanjskog vrednovanja i ostalih indikatora kvalitete odgoja i obrazovanja.

7. Razvoj sustava u budućnosti

Započete aktivnosti i rad na projektu, kao i iskustva s provedenih nacionalnih ispita daju smjernice daljnjem razvoju sustava vanjskog vrednovanja obrazovanja.

Nužno je jasno određivanje uloga dionika i tijela u razvoju sustava, definiranje njihovih odnosa, koordiniranja, delegiranja nadležnosti i preciziranje rokova za izvršavanje dogovorenih zadataka.

Nužno je jačati Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja kao ekspertnu ustanovu, specijaliziranu za edukacijska mjerenja. Posebno je važno zapošljavanje kvalificiranih i perspektivnih stručnjaka.

Nužno je osigurati sustavnu i kvalitetnu edukaciju predmetnih radnih skupina, ocjenjivača i ispitivača u području edukacijskih mjerenja i vrednovanja u obrazovanju.

Nužno je i nadalje graditi neposrednu i kolegijalnu komunikaciju sa školama radi boljeg razumijevanja uvjeta i okolnosti u kojima djeluju te radi učinkovitijeg korištenja rezultata nacionalnih ispita za usporedne analize, samovrednovanje i poticanje kvalitetnijeg rada u školama.

Važno je inzistirati na daljnjem razvoju sustava samovrednovanja škola jer je pristup značajan za poticanje kulture kvalitete u obrazovanju.

Važno je nastaviti sa znanstvenim analizama korelata i uzroka uspjeha i neuspjeha učenika na nacionalnim ispitima. Prikupljanje takvih podataka omogućuje svrhovitu obrazovnu politiku koja ima za cilj podizanje i ujednačavanje kvalitete škola.

Potrebno je definirati korištenje rezultata državne mature za upis u visokoškolske institucije i osiguravanje vertikalne prohodnosti za sposobne i motivirane učenike.

Potrebno je definirati uvjete polaganja državne mature za različite kategorije učenika s posebnim potrebama.

Potrebno je definirati specifičnosti državne mature za učenike koje rade po programima za nacionalne manjine.

Potrebno je definirati specifičnosti državne mature za pristupnike koji su završili srednjoškolsko obrazovanje prije nego je uvedena državna matura, kao i za pristupnike koji su stekli srednjoškolsko obrazovanje u programima za obrazovanja odraslih, kao i obrazovanje u inozemstvu.

Izuzetno je važno sustav vanjskog vrednovanja povezati i koordinirati s aktivnostima u području kurikularne reforme srednjega školstva. U tom bi se smislu značajno više moralo angažirati Vijeće za nacionalni kurikulum koje bi, u skladu s aktualnim programima i predviđenim kurikularnim promjenama, trebalo definirati poželjne obrazovne ishode i obrazovne standarde koji se trebaju provjeravati i uvažavati na državnoj maturi.

8. Reference

ⁱ Bezinović, P. i Ristić Dedić, Z. (2003). Analiza uvjeta za uvođenje državne mature iz perspektive gimnazijskih nastavnika. <http://www.idi.hr/matura/razno/publikacije.htm>

Bezinović, P. i Ristić Dedić, Z. (2003). Analiza uvjeta za uvođenje državne mature iz perspektive visokog obrazovanja. <http://www.idi.hr/matura/razno/publikacije.htm>

Bezinović, P. i Ristić Dedić, Z. (2004). Škola iz perspektive učenika: Smjernice za promjene. <http://www.idi.hr/matura/razno/publikacije.htm>

Bezinović, P. (2005). Državna matura i standardima usmjereno obrazovanje. U Vrgoč, H. (ur.): *Škola i obilježja hrvatske nacionalnosti: Jezik, povijest, kultura, vjera*. Hrvatski pedagoško-književni zbor, Zagreb.

Bezinović, P., Ristić Dedić, Z. (2005). Vanjsko vrednovanje u hrvatskim srednjim školama. U Sahlberg, Passi (ur.). *Preoblikovanje osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja u Hrvatskoj*. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske i Svjetska banka, Zagreb.

ⁱⁱ Council Conclusions of 16 December 1997 on the evaluation of quality in school education. [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998Y0103\(02\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998Y0103(02):EN:HTML)

Recommendation of the European Parliament and of the Council of 12 February 2001 on European cooperation in quality evaluation in school education. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2001/l_060/l_06020010301en00510053.pdf

Council Resolution of 5 December 1994 on the quality and attractiveness of vocational education and training. [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994Y1230\(01\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994Y1230(01):EN:HTML)

Council Decision of 16 July 1985 on the comparability of vocational training qualifications between the Member States of the European Community. [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31985D0368R\(01\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31985D0368R(01):EN:HTML)

Council Resolution of 18 December 1990 on the comparability of vocational training qualifications. [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991Y0424\(01\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31991Y0424(01):EN:HTML)

ⁱⁱⁱ Bezinović, P. i Ristić Dedić, Z. (2004). *Državna matura u Hrvatskoj: Prijedlog nacionalnog pristupa*. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.

Bezinović, P. i Ristić Dedić, Z. (2005). *Državna matura u hrvatskim srednjim školama*. MZOŠ, Vijeće za uvođenje državne mature u hrvatski školski sustav.

^{iv} Ristić Dedić, Z. i Bezinović, P. (2005). *Metodološki priručnik za predmetne stručne skupine*. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja. – Neobjavljeni radni materijali.

^v Bezinović, P. (2006). *Korištenje rezultata nacionalnih ispita za samovrednovanje škola - Prilog unapređivanju kvalitete obrazovanja u Hrvatskoj*. Priručnik za ispitne koordinate i ravnatelje. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja. – Neobjavljeni radni materijali.

^{vi} Bezinović, P. i Ristić Dedić, Z. (2005). Državna matura u hrvatskim srednjim školama i upisna politika u visokom obrazovanju: Korištenje rezultata državne mature za upise u visoko obrazovanje (Pripremljeno za sjednicu Rektorskog zbora, Rijeka, 20. studenoga 2007.).

^{vii} Maastricht Communiqué on the Future Priorities of Enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training (VET), 14 December 2004 (Review of the Copenhagen Declaration of 30 November 2002); http://europa.eu.int/comm/education/news/ip/docs/maastricht_com_en.pdf

^{viii} Declaration of the European Ministers of Vocational Education and Training, and the European Commission, convened in Copenhagen on 29 and 30 November 2002, on enhanced European cooperation in vocational education and training "The Copenhagen Declaration" http://europa.eu.int/comm/education/copenhagen/copenhagen_declaration_en.pdf

^{ix} Bezinović, P. (2003). Samovrednovanje u funkciji unapređivanja kvalitete škola: Europska iskustva i hrvatske mogućnosti. U Vrgoč, H. (ur.): *Promjenama do uspješnog učenja i kvalitetne škole*. Hrvatski pedagoško-književni zbor, Zagreb.

Bezinović, P., Ristić Dedić, Z. (2005). Samovrednovanje u funkciji poboljšanja kvalitete - Samovrednovanje u hrvatskim školama. U Sahlberg, Passi (ur.). *Preoblikovanje osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja u Hrvatskoj*. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske i Svjetska banka, Zagreb.

^x Ristić Dedić, Z. i Bezinović, P. (2005). *Metodološki priručnik za predmetne stručne skupine*. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja. – Neobjavljeni radni materijali.